

Tezamen opgesteld door Raad voor de Kinderbescherming en de NCTV

Handreiking bij terugkerende minderjarigen

Versie september 2019

WERKDOCUMENT

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave

I.	Waarom deze handreiking?	3
II.	Welke groepen minderjarigen worden onderscheiden?	4
III.	Op welke groep minderjarigen is deze handreiking gericht?	5
IV.	Welke partners zijn betrokken bij de terugkeer van een minderjarige en wat is hun rol?	5
V.	Stap 0: voorbereiding	6
	Bekend met uitreiziger?	6
	Plan van aanpak terugkeerder	6
	Plan van aanpak minderjarige terugkeerder	6
VI.	Stap 1: in beeld komen	7
	A. Bij ambassade/consulaat	7
	Vaststellen identiteit en nationaliteit	8
	Voorkomen kinderontvoering	8
	Rijkswet op Nederlanderschap en intrekken verblijfsstatus van ouders	9
	Weeskinderen	10
	Terugkomst	10
	B. Door politie/gemeente/onderwijs/zorg	10
	C. Via vrienden, familie of ander netwerk van betrokkenen	11
	D. Vast in een IDP-kamp	11
VII.	Stap 2: minderjarige is in Nederland en is bij de autoriteiten bekend	12
	Ophalen Schiphol	12
	Observatieperiode minderjarige terugkeerder	12
	Wanneer er zorgen of twijfels zijn of kinderen mogelijk te getraumatiseerd of geradicaliseerd zijn om in een (netwerk)werk pleeggezin en op een school geplaatst te worden, dan kunnen kinderen na terugkeer ter observatie worden opgenomen (zo kort als nodig wordt geacht) in een gespecialiseerde jeugdzorginstelling worden opgenomen ter observatie. Na de observatieperiode zal besloten worden waar het kind het beste opgevangen kan worden en/of onderwijs kan krijgen.	12
	Vervolging OM	12
	Het jeugdstrafrecht is van toepassing op jongeren van 12 tot 18 jaar. Het uitgangspunt is dat jongeren van 16 en 17 jaar worden berecht volgens het jeugdstrafrecht en jongeren van 18 tot 23 jaar volgens het volwassenenstrafrecht, maar de rechter kan op grond van de ernst van het delict en de persoonlijkheid van de verdachte van dit uitgangspunt afwijken.	13

Het strafrechtelijk horen van minderjarigen	13
Het raadsonderzoek van de RvdK	13
Landelijk Adviesteam minderjarige Terugkeerders	14
VIII. Stap 3: behandeling & monitoring.....	15
Bespreking op het casusoverleg	15
De rol van de gecertificeerde instelling	15
Ondersteuningsaanbod vanuit het LSE.....	15
Bijlage 1.....	16
Bijlage 2.....	16
Bijlage 1: Overzicht van aanpak op maat (niet limitatief).....	17
Bijlage 2: Overzicht van aanbod aan organisaties (niet limitatief)	18

I. Waarom deze handreiking?

Vanuit het standpunt dat minderjarigen die in jihadistische strijdgebieden verblijven of hebben verbleven, in hun ontwikkeling worden bedreigd, zet de overheid zich in om de uitreis van minderjarigen te voorkomen. Vanuit hetzelfde standpunt ziet de overheid het als haar taak om minderjarigen met (recht op) de Nederlandse nationaliteit of een verblijfsstatus in Nederland die zijn uitgereisd of in strijdgebied zijn geboren en terugkeren naar Nederland, zodanig op te vangen dat in hun zorgbehoefte wordt voorzien. Bovendien is het de taak van de overheid om het veiligheidsrisico dat van deze minderjarigen uitgaat zoveel mogelijk in te schatten en waar nodig in te dammen.

Deze handreiking voorziet erin om de professionals die met deze minderjarigen in contact komen handelingsperspectief te bieden, en licht toe welke mogelijkheden en reeds gemaakte afspraken er zijn. Dit document betreft expliciet een handreiking, er is niet sprake van één standaard procedure. Dit document is bedoeld om inzage en achtergrond te geven bij gebruikelijke processen. De handreiking is geen statisch document en kan worden bijgewerkt door de NCTV op grond van signalen van partners die nieuwe input en/of ervaring hebben met minderjarige terugkeerders. Verzoek is deze opmerkingen te verzenden naar pact@nctv.minjenv.nl

Kinderen die fysiek of psychisch mishandeld of verwaarloosd worden, worden in hun ontwikkeling bedreigd. Dit geldt ook voor de groep minderjarigen die in jihadistische strijdgebieden in Syrië/Irak zijn terechtgekomen of geboren. Daar komen ze stelselmatig in aanraking met de jihadistische ideologie en (oorlogs) geweld. Het gaat daarbij om geweld dat door jihadistische groeperingen wordt toegepast (bijvoorbeeld executies die kinderen bijwonen of zelf uitvoeren) maar ook de bombardementen die door buitenlandse mogendheden worden uitgevoerd. De jihadistische ideologie kenmerkt zich door de afwijzing van alles wat anders is dan de eigen ideologie en de verheerlijking van geweld. Uit open bronnen komt het beeld naar voren dat minderjarigen vanaf vroege leeftijd worden onderwezen in de jihadistische ideologie en worden getraind in het gebruik van wapens.¹ De NCTV heeft in samenwerking met de AIVD in april 2016 een nota uitgebracht over het leven van minderjarigen bij ISIS. Hierin wordt meer informatie gegeven. Bovendien blijkt uit

¹ "Leven bij ISIS, de mythe ontrafeld", publicatie AIVD, januari 2016

openbare bronnen dat de omstandigheden in de opvangkampen in Noordoost-Syrië opnieuw in het nadeel zou kunnen werken voor de ontwikkeling van het kind.

In deze handreiking wordt ten eerste kort ingegaan op welke groep minderjarigen de handreiking is gericht alsmede op de rol van de betrokken partners. Daarna worden de belangrijkste stadia rondom de terugkeer van een minderjarige nader toegelicht, zodat voor alle betrokken partners zichtbaar is wat ieders rol is en welke interventiemogelijkheden beschikbaar zijn. Waar mogelijk wordt aangesloten bij bestaande praktijken. De volgende stadia worden onderscheiden: 0) voorbereiding, 1) een minderjarige komt in beeld, 2) de zorgbehoeften en veiligheidsrisico's worden in kaart gebracht en 3) eventuele behandeling, interventies en zicht houden op de betreffende minderjarigen.

II. Welke groepen minderjarigen worden onderscheiden?

In Syrië en Turkije verblijven minstens 210 kinderen met een Nederlandse link.² Binnen deze groep minderjarigen kan op verschillende manieren een onderscheid worden gemaakt.

Op basis van bovenstaande punten wordt in deze handreiking onderscheid gemaakt tussen drie categorieën minderjarigen:

1. Minderjarigen die zelfstandig een beslissing hebben genomen om uit te reizen naar jihadistische strijdgebieden
2. Minderjarigen die door hun ouder(s) in gezinsverband zijn meegenomen naar jihadistische strijdgebieden
3. Minderjarigen die uit Nederlandse ouder(s) zijn geboren in jihadistische strijdgebieden.

Het eerste belangrijke onderscheid is de manier waarop ze in jihadistisch strijdgebied terecht zijn gekomen: ze zijn zelfstandig uitgereisd, ze zijn met hun ouders (of familieleden) meegereisd of ze zijn daar geboren. Minder dan een kwart van de minderjarigen is door een of beide ouders meegenomen naar het strijdgebied, ruim driekwart is daar geboren. Dit betekent dat meer dan de helft van de kinderen jonger is dan 4 jaar.³

Een tweede onderscheid betreft de nationaliteit van de (ouders van de) minderjarige. Heeft de minderjarige de Nederlandse nationaliteit, heeft de minderjarige een dubbele nationaliteit of een (tijdelijke) verblijfsstatus in Nederland? Dit onderscheid bepaalt de (wettelijke) mogelijkheden van de Nederlandse overheid om te handelen in het belang van de minderjarige.

Een derde onderscheid betreft de leeftijd van de minderjarigen: tot 12 jaar, tussen 12 en 18 jaar en van 18 tot 23 jaar. Dit onderscheid is gebaseerd op het juridische leeftijds onderscheid dat de Nederlandse wet kent en waarop de interventiemogelijkheden van de meeste (overheids)organisaties zijn gebaseerd. Per leeftijdsgroep geldt een andere benadering van de minderjarige (meer eigen autonomie naarmate de minderjarige ouder wordt) en zijn er andere interventiemogelijkheden voor overheidsinstanties.

Het actieprogramma integrale aanpak jihadisme (augustus 2014) maakt *geen* onderscheid naar leeftijd, maar richt zich generiek op allen die radicaliseren en/of (willen) uitreizen. De wijze waarop elk van de maatregelen uitgevoerd wordt, is afhankelijk van de wettelijke mogelijkheden en zal daarom per leeftijd *we*/ verschillen.

---

² <https://www.aivd.nl/onderwerpen/terrorisme/dreiging/uitreizigers-en-terugkeerders>

³ <https://www.aivd.nl/onderwerpen/terrorisme/dreiging/uitreizigers-en-terugkeerders>

III. Op welke groep minderjarigen is deze handreiking gericht?

De handreiking is niet gericht op categorie 1, maar wel op categorie 2 en 3.

Voor de categorie 1, de minderjarige die zelfstandig is uitgereisd, kan gesteld worden dat hij of zij (in meer of mindere mate, afhankelijk van leeftijd) zelf de keuze heeft gemaakt dan wel het besluit heeft genomen om uit te reizen. De maatregelen uit het actieprogramma zijn daarmee onverkort toepasbaar op deze groep⁴. Minderjarigen naar wie een strafrechtelijk onderzoek is gestart wegens de uitreis, zullen bij terugkeer in Nederland in beginsel worden aangehouden. De wet houdt rekening met de minderjarige leeftijd van de terugkeerder en dus zal de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) betrokken zijn, ook in advies voor een afweging of het jeugdrecht of het adolescentenstrafrecht van toepassing kan zijn op de minderjarige. Immers, ook hier is sprake van een maatwerkapproach en een nauwkeurige afweging tussen zorg en veiligheid.

Voor de categorieën 2 en 3, de minderjarigen die door hun ouders zijn meegenomen en minderjarigen die in jihadistisch strijdgebied zijn geboren, geldt dat zij (voor zover zij daartoe in staat zijn) geen eigen keuze of besluit hebben kunnen nemen om in jihadistisch strijdgebied te verblijven. Hun verblijf brengt wel met zich mee dat zij mogelijk structureel blootgesteld zijn aan het jihadistisch gedachtengoed en (extreem) geweld. Zij kunnen hierdoor getraumatiseerd raken en mogelijk een veiligheidsrisico vormen voor de Nederlandse samenleving. Vanuit het belang van het welzijn van de minderjarige als ook het belang van de veiligheid van de samenleving is het voor de Nederlandse overheid noodzakelijk zicht te hebben en te houden op deze twee groepen. Deze handreiking is nadrukkelijk gericht op het bieden van de juiste zorg aan deze minderjarige én het tegengaan van mogelijke risico's die van de minderjarige uitgaan.

IV. Welke partners zijn betrokken bij de terugkeer van een minderjarige en wat is hun rol?

- Gemeente: is verantwoordelijk voor de lokale, integrale aanpak van radicalisering. Zij hebben de regie in casuïstiek waarin sprake is van (een vermoeden) van radicalisering en/of uitreizen en sluiten standaard aan bij het multidisciplinaire casusoverleg radicalisering waar uitreizigers worden besproken.
- RvdK: is coördinator van het Landelijk Advies Team minderjarige terugkeerders (hierna: 'LAT') en coördineert een advies aan het casusoverleg ten behoeve van de kinderen van de uitreizigster en/of uitreiziger op het gebied van zorg, opvang, veiligheid en onderwijs. Tevens zijn zij een partner bij het casusoverleg indien er minderjarigen betrokken zijn en hebben zij de wettelijke taak om – indien relevant – kinderbeschermingsmaatregelen te verzoeken bij de kinderrechter op grond van een raadsonderzoek.
- OM: binnen het OM verricht het Landelijk Parket de strafrechtelijk onderzoeken naar uitreizigers en terugkeerders, de Arrondissementsparketten sluiten aan bij de lokale casusoverleggen. Ook wordt er binnen het OM afstemming gezocht met de landelijk en lokale jeugdofficieren.
- Gecertificeerde Instelling: de jeugdbeschermingsorganisatie die de gezinsvoogd levert n.a.v. de (voorlopige) ondertoezichtstellingsuitspraak van de kinderrechter. Deze gezinsvoogd is verantwoordelijk voor de uitvoering van een kinderbeschermingsmaatregel.

---

⁴ Voor minderjarigen geldt dat zij voor strafrechtelijk onderzoek boven de 12 jaar dienen te zijn.

- BZ: het verlenen van consulaire bijstand indien een Nederlandse minderjarige zich met een hulpvraag meldt bij een diplomatieke vertegenwoordiging in het buitenland en informeren keten.
- LAT: een landelijk georganiseerde expertpool van zorg en veiligheidsexperts die de RvdK, en via de RvdK ook gemeenten, kunnen adviseren op het gebied van zorg, veiligheid, onderwijs en opvang voor de minderjarige terugkeerder.

V. Stap 0: voorbereiding

Bekend met uitreiziger?

De gemeente heeft bij terugkeer van de uitreiziger de verantwoordelijkheid voor het re-integratietraject (nazorg ex gedetineerden) van de volwassen terugkeerder en de verantwoordelijkheid voor de minderjarige terugkeerders vanwege de jeugdwet. Dit betekent dat de gemeente telkens de spil vormt van de samenwerking van professionals rondom het gezinssysteem. Om deze terugkeer zo goed mogelijk voor te bereiden moet de gemeente ten eerste bekend zijn met de uitreiziger en weten of deze uitreiziger kinderen heeft meegenomen of in strijdgebied heeft gekregen. Gemeente kan deze informatie op doen door nauw verbonden te zijn met het netwerk van betrokkene dat zich nog in de gemeente bevindt of via zijn partners in het casuoverleg.

Plan van aanpak terugkeerder

Gemeente heeft de regie op vormen van het plan van aanpak voor de terugkeer van personen uit zijn gemeenten. Dit betekent dat zij met het casuoverleg afspraken maken die breed uiteenlopen: van wie wie informeert bij bekendheid van signaal van terugkeer, tot hoe de re-integratie zal plaatsvinden.

Plan van aanpak minderjarige terugkeerder

De RvdK initieert bij bekendheid van een minderjarige terugkeerder een terugkeerplan. Van de 200 door de AIVD geschatte kinderen van uitreizigers, zijn er bij de RvdK op dit moment 110 kinderen bekend. Voor al deze 110 kinderen is een individueel terugkeerplan opgesteld, met specifieke aandacht voor onderstaande vier punten:

- 1) opvang: waar kan een kind verblijven bij terugkeer in Nederland? De ouder(s) zal waarschijnlijk in voorlopige hechtenis komen, wat betekent dat de minderjarige ergens dient te worden ondergebracht. RvdK probeert netwerkgezinnen al voor de terugkeer in beeld te hebben en bij hen op bezoek te zijn geweest. Indien een netwerkgezin niet tot de mogelijkheden behoort, wordt de gemeente verzocht na te gaan welke pleegzorg zij hebben ingekocht en of deze gereed is om minderjarige terugkeerders op te vangen. De RvdK kan overigens pas een voorlopige voorziening aanvragen bij de kinderrechter wanneer minderjarige daadwerkelijk is teruggekeerd (op het vliegtuig stapt om terug te keren).
- 2) dreiging: RvdK probeert door contact met de achterblijvers een zo goed mogelijk beeld te krijgen. Bijvoorbeeld of de minderjarige mogelijk militaire training heeft ontvangen en eventueel een dreiging zou kunnen vormen bij terugkeer in Nederland.

3) zorg: RvdK probeert door contact met de achterblijvers een zo goed mogelijk beeld te krijgen van wat voor een zorg de minderjarige nodig zou hebben bij terugkeer in Nederland.

4) onderwijs: RvdK bekijkt met de gemeente wat voor een onderwijs de minderjarige nodig zou hebben bij terugkeer en gemeente neemt contact op met de betreffende scholen of zij gereed zijn om minderjarige terugkeerders te ontvangen. De school kan hierbij gebruik maken van ondersteuning door Stichting School en Veiligheid.

De RvdK kan bij het maken van de terugkeerplannen consult vragen bij de experts van het LAT.

VI. Stap 1: in beeld komen

Potentiele minderjarigen terugkeerders (alleen, met ouder(s), familie of andere volwassene) kunnen op verschillende manieren bij de Nederlandse overheid(s) (organisaties) in beeld komen:

- A. een minderjarige kan zich bij een Nederlandse ambassade of consulaat melden om te verzoeken om consulaire bijstand of reisdocumenten;
- B. een minderjarige kan op eigen gelegenheid en eventueel op illegale wijze naar Nederland (terug) reizen en op school, bij de huisarts, KMar, gemeente of politie in beeld komen;
- C. Achterblijvers die contact hebben gehouden met familie en vrienden kunnen melden dat een minderjarige de wil heeft om terug te keren;
- D. een minderjarige bevindt zich in een IDP-kamp in Noordoost Syrië en kan niet naar een post of ambassade komen en meldt dit aan het familienetwerk in NL, die het bij gemeente meldt;

A. Bij ambassade/consulaat

De consulaire dienst is in veel gevallen het eerste punt waar (minderjarige) terugkeerders zich melden met een verzoek om consulaire bijstand.

Nederland verleent geen consulaire bijstand in Syrië. Nederlanders kunnen zich echter melden bij een Nederlandse diplomatieke vertegenwoordiging in een naburig land, zoals bijvoorbeeld Turkije (Ankara, Istanbul) en Irak (Erbil, Bagdad).

Indien een minderjarige terugkeerder zich meldt bij een Nederlandse diplomatieke vertegenwoordiging, zal Buitenlandse Zaken – afhankelijk van de omstandigheden van het geval – consulaire bijstand verlenen en de keten informeren.

Indien een minderjarige (met of zonder ouders) zich meldt bij een ambassade/consulaat wordt als eerst de (Nederlandse) identiteit of het verblijfsrecht in Nederland vastgesteld. Indien nodig kan met de IND contact worden opgenomen om nationaliteit en actueel verblijfsrecht vaststellen, voor zover mogelijk. Vervolgens wordt het ouderschap van de eventuele begeleider(s) vastgesteld. Indien er geen documentatiebewijs is, kan dit worden vastgesteld door middel van een DNA-test.

Minderjarigen die naar jihadistische strijdgebieden zijn meegenomen of daar zijn geboren beschikken in de meeste gevallen niet (meer)/nog niet over een Nederlands identiteitsbewijs of andere documenten (bijv. geboorteakte) waaruit hun identiteit en nationaliteit of verblijfsstatus blijkt. Zij hebben daardoor documenten nodig om via de legale weg naar Nederland te reizen. Voor het verkrijgen van deze reisdocumenten moeten zij zich melden bij een Nederlandse consulaire post.

Melden keten: Zodra BZ een vermoeden heeft van een mogelijke CT-link, maakt BZ standaard een melding bij de politie en de AIVD. De politie neemt vervolgens contact op met het OM. Het OM neemt via het lokale casuoverleg contact op met de gemeente van herkomst, zodat met betrokken partijen mogelijke terugkeer scenario's kunnen worden voorbereid. De RvdK wordt door het OM zo

snel mogelijk apart benaderd, zodat de RvdK voorbereidingen kan treffen (hierover meer in hoofdstuk 2).

Vaststellen identiteit en nationaliteit

Nederland verleent geen consulaire bijstand in de onveilige gebieden in Syrië en Irak. De NLse diplomatieke vertegenwoordigingen in Ankara, Istanbul (Turkije) en Erbil (Irak) zijn de dichtstbijzijnde posten die (nood) reisdocumenten kunnen verstrekken. Minderjarigen geboren in jihadistisch strijdgebied in Syrië of Irak beschikken niet over Nederlandse geboortedocumenten. In de meest gunstige situatie beschikken zij over een lokale geboorteregistratie. De authenticiteit en inhoud van deze documenten is echter lastig vast te stellen. Ouders zijn ook in het buitenland in de meeste landen wettelijk verplicht om de geboorte van hun minderjarige bij de lokale bevoegde autoriteit aan te geven. Uit een door een ziekenhuis in Syrië of Irak afgegeven geboortebewijs volgt geen bewijsrecht, maar het kan in bepaalde gevallen wel helpen bij bijv. de vaststelling van de geslachtsnaam van het (onwettige) kind.

Indien er geen documenten kunnen worden overgelegd die de identiteit en de feitelijke gezinsband aantonen en er is sprake van bewijsnood dan kan met een DNA-onderzoek worden vastgesteld of sprake is van een biologische relatie tussen ouder(s) en kind(eren). Als DNA-onderzoek geen uitsluitsel zal bieden omdat er bijvoorbeeld geen afstammingsrelatie is, kan de feitelijke gezinsband aangetoond worden middels een identificerend gehoor.

Bij paspoortaanvragen t.b.v. een kind moet zowel de identiteit als de nationaliteit worden vastgesteld. Om die reden wordt in voorkomende gevallen uitsluitend DNA-onderzoek gedaan tussen het staande het huwelijk geboren kind en de Nederlandse ouder (van wie de identiteit is vastgesteld). Primair wordt bij onwettige kinderen de afstemmingsrelatie met de Nederlandse moeder onderzocht. Bezit moeder niet de Nederlandse nationaliteit, en de vader wel, dan wordt onderzocht of hij de biologische vader is en of er tevens sprake is van juridisch vaderschap zoals bedoeld in art. 1:199 BW. Van belang hierbij is of aangenomen kan worden of de moeder ongehuwd was ten tijde van de geboorte en eventuele erkenning door de vader.

Bij vaststelling van de afstammingsrelatie tussen Nederlandse ouder en kind, wordt het kind het Nederlanderschap te bezitten en kan – met inachtneming van eerder genoemde eventuele bestaan van een gezagsrelatie met de andere ouder – afgifte van het reisdocument volgen.

Voorkomen kinderontvoering

Indien beide ouders gezag hebben over een minderjarige dienen beide ouders toestemming te hebben verleend voor een terugkeer, anders kan er sprake zijn van kinderontvoering. Op basis van art. 34 lid 2 paspoortwet mag een ambassade/consul geen reisdocumenten verlenen aan een minderjarige wanneer er toestemming ontbreekt van een gezaghebbende ouder. Op kinderen geboren binnen jihadistisch strijdgebied zou de aldaar ontstane gezagsverhouding niet van toepassing moeten zijn. Er kan echter wel sprake zijn van kinderontvoering bij minderjarigen die zijn meegenomen naar Syrië/Irak.

Het is mogelijk om een verzoek vervangende toestemming te doen bij de rechtbank in Nederland om de reisdocumenten alsnog te kunnen aanvragen bij ontbreken van toestemming van gezaghebbende ouder. Indien geen van beide begeleiders van de minderjarige de ouders zijn dan wordt door de post bekeken wie bevoegd is te oordelen over deze minderjarige. In zo'n geval is sprake van openstaand gezag. Indien slechts 1 ouder is belast met het ouderlijk gezag, dan moet die de aanvraag indienen. Hierbij speelt het dan geen rol dat de aanvragende ouder eventueel niet het Nederlanderschap bezit.

Rijkswet op Nederlanderschap en intrekken verblijfsstatus van ouders

Het is onmogelijk alle scenario's te beschrijven die zich nationaliteitsrechtelijk of vreemdelingenrechtelijk kunnen voordoen. Dat is afhankelijk van de feiten en omstandigheden van het individuele geval. Op hoofdlijnen kan over de verschillende situaties wel het volgende worden opgemerkt.

- Het intrekken van het Nederlanderschap is alleen mogelijk indien sprake is van een dubbele nationaliteit. De bevoegdheid om het Nederlanderschap in te trekken in verband met de nationale veiligheid (inwerking getreden op 1 maart 2017) kan niet worden toegepast op kinderen onder de 16 jaar.
- In het geval dat het minderjarige kind door de ouders is meegenomen naar het strijdgebied, staat voorop dat het intrekken van het Nederlanderschap in het belang van de nationale veiligheid of wegens terroristische misdrijven van één of beide ouders geen gevolgen heeft voor het Nederlanderschap van het minderjarige kind. Behoudens die gevallen waarbij het Nederlanderschap van het minderjarige kind (leeftijd 16-17 jaar) is ingetrokken op zelfstandige gronden. Indien het kind is geboren na uitreis en in het strijdgebied, maar nog voordat het Nederlanderschap van een of beide ouders is ingetrokken, dan verkrijgt het minderjarige kind het Nederlanderschap. Echter, mochten beide ouders op het moment van de geboorte het Nederlanderschap vanwege intrekking al hebben verloren, dan verkrijgt het kind niet het Nederlanderschap op grond van artikel 3, eerste lid van de Rijkswet op het Nederlanderschap en zal het minderjarige kind (zelfstandig) verblijfsrecht moeten aanvragen. Het moment van de geboorte zal mogelijk vast te stellen zijn. De bewijslast hiervoor ligt bij de ouders. In de factsheet over intrekken Nederlanderschap ter bescherming van de Nationale Veiligheid wordt hier aandacht aan besteed.
- De bevoegdheid het Nederlanderschap in te trekken kan wel implicaties hebben voor kinderen van Nederlandse ouders met een dubbele nationaliteit die zijn geboren in jihadistische strijdgebieden. In het geval dat het minderjarige kind door de ouders is meegenomen naar het strijdgebied, staat voorop dat het intrekken van het Nederlanderschap in het belang van de nationale veiligheid of wegens terroristische misdrijven van één of beide ouders geen gevolgen heeft voor het Nederlanderschap van het minderjarige kind. Behoudens die gevallen waarbij het Nederlanderschap van het minderjarige kind (leeftijd 16-17 jaar) is ingetrokken op zelfstandige gronden. Indien het kind is geboren na uitreis en in het strijdgebied, maar nog voordat het Nederlanderschap van één of beide ouders is ingetrokken, dan verkrijgt het minderjarige kind het Nederlanderschap. Echter, mochten beide ouders op het moment van de geboorte het Nederlanderschap vanwege intrekking al hebben verloren, dan verkrijgt het kind niet het Nederlanderschap op grond van artikel 3, eerste lid van de Rijkswet op het Nederlanderschap en zal het minderjarige kind (zelfstandig) als deze in Nederland wil verblijven, verblijfsrecht moeten aanvragen.

In het geval de ouders van het niet-Nederlandse kind geen verblijfsstatus meer in Nederland hebben omdat de verblijfsvergunning is ingetrokken of (van rechtswege) is verlopen, zal onderzocht moeten worden in hoeverre het kind nog (steeds) recht heeft op verblijf en of de eventueel buiten Nederland geboren kinderen aanspraak (kunnen) maken op een verblijfsvergunning; al dan niet via overige in Nederland verblijvende familieleden met de Nederlandse nationaliteit of in het bezit van een verblijfsvergunning. Normaliter hebben de kinderen een afhankelijk verblijfsrecht (gehad) van hun ouders. Als die vergunning is vervallen en de kinderen verblijven in het buitenland zal hun verblijfsrecht eveneens zijn vervallen. De IND heeft de mogelijkheid om, indien hier aanleiding toe is, onderzoek te doen in het kader van artikel 1F van het Vluchtelingenverdrag. Artikel 1F kan personen ouder dan 15 jaar die zich schuldig hebben gemaakt aan oorlogsmisdrijven worden tegengeworpen.

Weeskinderen

Het Kabinet heeft in februari 2019 geschreven aan de Tweede Kamer dat: *‘Toegespitst op de situatie van Nederlandse kinderen die alleen achterblijven hebben de bepalingen uit het IVRK een nog indringender betekenis. Het kabinet bestudeert tegen deze achtergrond of en hoe de kinderen van overleden uitreizigers terug kunnen keren naar Nederland. De terugkeer van (achtergebleven) kinderen is echter onveranderd complex. Zo zal in het kader van een eventuele repatriëring de Nederlandse nationaliteit van de kinderen moeten kunnen worden vastgesteld. De situatie in de regio is echter onveilig en Nederland stuurt geen mensen naar onveilig gebied. Daarnaast heeft Nederland geen diplomatieke betrekkingen met Syrië, de Nederlandse ambassade in Syrië is gesloten waardoor de handelingsmogelijkheden beperkt zijn.’*⁵

In juni 2019 hebben de ministers BZ en JenV de Tweede Kamer bericht dat: *‘de Franse overheid vandaag, 10 juni 2019, twee jonge Nederlandse weeskinderen uit Syrië heeft overgebracht en aan hun Nederlandse voogd heeft overgedragen. Het kabinet is Frankrijk hiervoor zeer erkentelijk. Conform de kaders ten aanzien van (achtergebleven) kinderen van overleden uitreizigers, zoals beschreven in de brief aan uw Kamer d.d. 21 februari 2019,1 is voor deze specifieke casus – op basis van een uitspraak van een Nederlandse rechter, die de weeskinderen toeweest aan een Nederlandse voogd – bestudeerd hoe deze weeskinderen naar Nederland overgebracht konden worden. Het betreft twee jonge Nederlandse weeskinderen, die onder erbarmelijke omstandigheden en zonder enige vorm van ouderlijk gezag verbleven in een kamp in Syrië en voor wie geen lokaal gezag aanwezig was om de zorg op zich te nemen. In contact tussen Frankrijk en Nederland deed de mogelijkheid zich voor om deze twee weeskinderen naar Nederland over te brengen.’*⁶

Terugkomst

Indien de identiteit en nationaliteit kunnen worden vastgesteld, verstrekt de Nederlandse vertegenwoordiging een laissez-passer⁷ aan de minderjarige zodat het kind begeleid naar Nederland kan reizen. Waar nodig en na verkregen toestemming van de IND zal worden overgegaan tot de verstrekking van een visum voor de minderjarige en de begeleider. Bij terugkomst op Schiphol wordt ofwel overgegaan tot aanhouding van de minderjarige indien daartoe aanleiding is, ofwel wordt de minderjarige opgehaald door een gezagsbevoegde. Hierover wordt zo vroeg mogelijk door operationele partners afgestemd.

B. Door politie/gemeente/onderwijs/zorg

Het hoeft niet altijd het geval te zijn dat minderjarigen zich melden bij een post of ambassade. Zij kunnen (al dan niet langs illegale weg) eigenstandig terugkeren naar Nederland en zich vestigen in een gemeente (en zich eventueel niet inschrijven in die gemeente). Dit geldt voornamelijk voor minderjarigen die zijn meegenomen vanuit Nederland en zelfstandig of in gezinsverband terugkeren. Het meest waarschijnlijk is dat zij terugkeren naar de gemeente van waaruit zij zijn vertrokken of zich vestigen in een gemeente waar reeds familieleden en/of vrienden wonen.

Minderjarigen kunnen bijvoorbeeld zichtbaar worden doordat:

- De ouders worden aangehouden op grond van hun terugkeer naar Nederland
- Ze (weer) worden ingeschreven bij een onderwijsinstelling of juist niet voldoen aan de leerplicht

⁵ Kamerbrief 21 februari 2019 (Kamerstuk 29 754, nr. 492)

⁶ Kamerbrief 10 juni 2019

⁷ Er wordt een laissez-passer aangevraagd ogv art. 28 paspoortwet lid 3. Een laissez-passer omvat enkel de territoriale geldigheid van het land van bestemming en de landen waarvan de houder op zijn doorreis de grens passeert.

- Zelf of hun ouders zich melden bij een gemeentelijke instantie (balie burgerzaken, sociale dienst, jeugdzorg, huisvesting, etc)
- De wijkagent nieuwe/onbekende inwoners in de wijk signaleert
- De minderjarige en/of de ouders zich melden bij een huisarts, CJG etc
- Een minderjarige en/of zijn ouders afwijkend gedrag vertonen dat wijst op kindermishandeling en/of radicaliseringsproblematiek

Als een minderjarige in beeld komt omdat hij/zij nieuw/onbekend is in de wijk en/of omdat de minderjarige afwijkend gedrag vertoont, dient melding te worden gedaan door de desbetreffende instantie aan de gemeente/politie. De melding wordt door de gemeente/politie ingebracht in een afstemmingsoverleg/weegploeg waar de betrokken instanties gezamenlijk de melding uitlopen. De gemeente heeft nu de regie over deze casus en licht zsm de RvdK in en start vervolgens een casuoverleg. (zie stap 2)

In zeer uitzonderlijke gevallen kan het voorkomen dat een minderjarige terugkeerder (die bijvoorbeeld zijn verblijfsrecht is verloren en illegaal is ingereisd) een asielaanvraag doet. Indien een alleenstaande minderjarige een asielaanvraag doet bij de IND, wordt de minderjarige binnen drie dagen gekoppeld aan een voogd van Stichting Nidos. Binnen de vreemdelingenketen is een meldstructuur ingericht voor signalen van o.a. radicalisering/jihadisme en rondselpraktijken. Via deze meldstructuur kunnen, als er dergelijke signalen t.a.v. de persoon gemeld worden, deze minderjarigen in beeld worden gebracht bij de opsporings- en veiligheidsdiensten.

C. Via vrienden, familie of ander netwerk van betrokkenen

Ook hier dient contact opgenomen te worden met de betrokken gemeente. De gemeente zal dit signaal delen in het lokale casuoverleg, alwaar OM het signaal weer op nationaal niveau kan brengen. Wanneer het signaal bij het LSE binnenkomt zal familie gevraagd worden dit te melden bij de gemeente of zal het LSE dat doen.

D. Vast in een IDP-kamp

Op dit moment bevinden zich 40 vrouwen, 15 mannen en 85 kinderen in Syrisch Koerdische kampen of detentie.⁸ In principe komen deze Nederlanders niet 'in beeld' door vast te zitten in kampen. Er is voor deze handreiking echter wel voor gekozen om een korte passage aan deze groep te wijden aangezien de rechtbank Rotterdam voor een aantal van deze personen - en op verzoek van de advocaten van deze betreffende personen - een gerechtelijk bevel uitgesproken. Deze personen zijn dus via de rechtbank bekend geworden bij het ministerie van JenV. Meer informatie over de uitvoering van deze gerechtelijke bevelen is te vinden in communicatie met de Tweede Kamer over dit onderwerp.⁹

Het standpunt van het kabinet t.o.v. de uitspraak van de rechtbank Rotterdam is de volgende:

- Nederland onderneemt geen actie gericht op of ondersteunend aan het terughalen van Nederlandse uitreizigers.
- In geval van een rechterlijke uitspraak gericht op het mogelijk maken van berechting in Nederland, wordt echter bezien of en hoe hieraan uitvoering kan worden gegeven.

---

⁸ Peildatum augustus 2019: <https://www.aivd.nl/onderwerpen/terrorisme/dreiging/uitreizigers-en-terugkeerders>

⁹ Bijv: TK 29 754, nr. 492 , TK 29 754, nr. 504 , TK 29 754, nr. 505

- Personen bevinden zich op dit moment in onveilig gebied
- Gezien Nederland geen diplomatieke betrekkingen heeft met Syrië en de Nederlandse ambassade in Syrië gesloten is, zijn de handelingsmogelijkheden beperkt.
- Het belang van de veiligheid van de betrokkenen wordt meegewogen
- Het belang van de nationale veiligheid wordt ook altijd meegewogen.

VII. Stap 2: minderjarige is in Nederland en is bij de autoriteiten bekend

In het geval het kind terugkeert in Nederland is (zo ver als mogelijk is) van te voren zowel het casusoverleg als de RvdK geïnformeerd door het OM over deze terugkeer. In het beste geval is het casusoverleg bekend met de minderjarige en er is tezamen met het terugkeerplan van de ouders, ook een terugkeerplan voor de minderjarige opgesteld, onder leiding van de RvdK (zie stap 0). Bij melding van het OM komt het casusoverleg zo snel mogelijk bijeen en bekijken zij welke nieuwe informatie bekend is en hoe uitvoering gegeven kan worden aan het terugkeerplan. De RvdK start zo snel als mogelijk is bij een terugkeersignaal met het leggen van contact met de achtergebleven familie tbv het uitvoeren van het terugkeerplan voor de minderjarige terugkeerder.

Ophalen Schiphol

Op het moment dat bekend is dat er ouder(s) en kind(eren) terugkeren en het vliegtuig met hen erin daadwerkelijk opstijgt, verzoekt de RvdK een kinderbeschermingsmaatregel bij de Kinderrechter. Als deze wordt uitgesproken door de Kinderrechter, wordt er een jeugdbeschermer aangesteld van de Gecertificeerde Instelling (GI) in het gebied waar het kind / de kinderen gaan wonen. De taak van de GI is toe te zien op de veiligheid en ontwikkeling van de kinderen en de zorg organiseren die o.a. door het LAT is geadviseerd. Hierin werkt de GI samen met de RvdK en de desbetreffende gemeente waar de kinderen (gaan) verblijven.

De voorziening voor pleegzorg onderzoekt en begeleidt het familienetwerk of de pleegouder waarin het kind/ de kinderen gaan verblijven.

Als kinderen na aankomst in Nederland weer naar school gaan, kunnen scholen, ook al in de voorbereidingen ondersteund worden door Stichting School en Veiligheid.

Indien een minderjarige van 12 jaar en ouder op Schiphol aankomt kan het OM tot vervolging overgaan, vanwege een verdenking van CTER misdrijven zoals deelname aan een terroristische organisatie. Vanaf 12 -18 jaar valt een minderjarige in Nederland onder het jeugdstrafrecht, en in bepaalde situaties is het ook van toepassing op 18-23 jarigen. De Kinderbescherming zal bij deze kinderen de kinderrechter adviseren over een passende strafafdoening

Observatieperiode minderjarige terugkeerder

Wanneer er zorgen of twijfels zijn of kinderen mogelijk te getraumatiseerd of geradicaliseerd zijn om in een (netwerk)werk pleeggezin en op een school geplaatst te worden, dan kunnen kinderen na terugkeer ter observatie worden opgenomen (zo kort als nodig wordt geacht) in een gespecialiseerde jeugdzorginstelling worden opgenomen ter observatie. Na de observatieperiode zal besloten worden waar het kind het beste opgevangen kan worden en/of onderwijs kan krijgen.

Vervolging OM

Het OM kijkt per geval of er voldoende concrete informatie is om over te gaan tot het besluit om een persoon als verdachte aan te merken. Dit verschilt per casus en is maatwerk. Kinderen jonger

dan 12 jaar kunnen niet strafrechtelijk worden vervolgd wanneer ze iets gedaan hebben dat strafbaar is.

Het jeugdstrafrecht is van toepassing op jongeren van 12 tot 18 jaar. Het uitgangspunt is dat jongeren van 16 en 17 jaar worden berecht volgens het jeugdstrafrecht en jongeren van 18 tot 23 jaar volgens het volwassenenstrafrecht, maar de rechter kan op grond van de ernst van het delict en de persoonlijkheid van de verdachte van dit uitgangspunt afwijken.

Het strafrechtelijk horen van minderjarigen

Tot en met 11 jaar is de jongere geen verdachte, maar kan wel worden gehoord als getuige in het kader van de strafzaak tegen desbetreffende teruggekeerde ouder(s) of andere familieleden. Vanaf 12 jaar kunnen minderjarigen worden verhoord als verdachte of gehoord worden als getuige. In beiden gevallen zal dat een beslissing op maat zijn, die door het OM wordt genomen. De politie, in overleg met het OM, bepaalt hoe en waar een minderjarige gehoord wordt.

Voor het horen van minderjarigen onder de 12 jaar kan aangesloten worden bij de werkwijze rondom het horen van minderjarigen in zedenzaken. Het horen van deze kwetsbare groep kan gedaan worden door studioverhoorders in daartoe aangewezen verhoorstudio's (kindvriendelijke setting).

Deze wijze van horen kan ethische dilemma's oproepen. Het kind voelt zich vertrouwd en spreekt zich vrij uit. Die informatie mag zich niet tegen het kind of diens relatie met de ouder(s) keren. Dit vraagt om een pedagogisch en moreel deskundig oordeel of kinderen gehoord mogen worden in de strafrechtprocedure tegen hun ouders. Het oordeel om een kind te horen ligt bij het Openbaar Ministerie.

Het raadsonderzoek van de RvdK

De RvdK wordt ingeschakeld wanneer er een vermoeden is dat een minderjarige ernstig in de ontwikkeling wordt bedreigd. Daar is sprake van bij deze terugkerende minderjarigen gezien zij 1) uit een oorlogsgebied komen en 2) de verwachting is dat de ideologie die hen eigen is gemaakt geweld legitimeert tegen een ieder die deze leer niet aanhangt. De RvdK ontvangt daarom altijd een melding wanneer een minderjarige wordt gesignaleerd die in jihadistisch strijdgebied heeft verbleven dan wel daar is geboren. Deze melding kan afkomstig zijn:

- Van KMar, wanneer een minderjarige is gemeld bij het consulaat/ambassade of wanneer het minderjarige op Schiphol/ander airport staat en de ouders gesignaleerd zijn. De RvdK Haarlem wordt in deze gevallen benaderd om aansluiting te vinden met het Schiphol protocol. Zij schakelen met het regiokantoor van de RvdK.
- Van gemeente, wanneer een signaal bij de gemeente is binnengekomen van politie, zorg, onderwijs, wijk. De spoedmelding zal in dit geval gedaan worden via de politielijn.
- Via BZ/Consulair wanneer het consulaire dossier aanleiding geeft de RvdK op basis van de hulpvraag te informeren. In het geval van Syrie/terrorisme informeert BZ ook altijd de Politie.
- Via IND, wanneer de minderjarige via de vluchtelingenstroom is binnengekomen. De spoedmelding zal in dit geval gedaan worden via de politielijn.

De melding bevat altijd een toelichting op de aard van de ontwikkelingsbedreiging van de minderjarige. De RvdK onderzoekt of er sprake is van een ontwikkelingsbedreiging en of er al hulpverlening is ingezet. Voor dit raadsonderzoek komt de RvdK in contact met de kinderen, de ouders, en informanten, zoals politie, school, etc om de situatie van de minderjarige in kaart te brengen en de veiligheid en ontwikkeling van het kind te kunnen inschatten. Uiteindelijk kan de RvdK uit dit raadsonderzoek een verzoek bij de rechter indienen tot het nemen van een kindbeschermingsmaatregel te weten een (voorlopige) ondertoezichtstelling, (voorlopige)

ondertoezichtstelling met een machtiging tot uithuisplaatsing, (voorlopige) voogdijmaatregel of een gezagsbeëindigende maatregel.¹⁰

Landelijk Adviesteam minderjarige Terugkeerders

Wanneer sprake is van de terugkeer van een Nederlandse minderjarige met zijn of haar ouder(s) uit het jihadistisch strijdgebied en dit wordt gemeld aan het lokale casusoverleg radicalisering, schakelt de Raad voor de Kinderbescherming het LAT in. In dit team hebben een zorgprofessional (orthopedagoog, psychiater, een (kinder)psycholoog of IMH'er en een (duidings)expert op radicalisering plaats, allen experts op het gebied van radicalisering/jihadisme/(oorlogs)trauma.

Voorafgaand aan de melding dat minderjarigen terugkeren, is het raadzaam dat het casusoverleg zich al heeft voorbereid op de terugkeer van de minderjarigen. Deskundigen uit het LAT zullen al advies geven op de onderwerpen veiligheid, zorg, onderwijs en opvang. Indien al informatie beschikbaar is over deze onderwerpen bij een minderjarige die zich op dat moment in het strijdgebied bevindt, kunnen partners deze informatie alvast met elkaar delen om zo goed mogelijk voorbereid te zijn op de terugkeer van de minderjarigen. Ter illustratie: indien de minderjarige terugkeert, zal deze mogelijk aan leerplicht moeten voldoen en weer terug naar school moeten. Als de gemeente alvast contact heeft gelegd met betreffende onderwijsinstelling, en deze onderwijsinstelling heeft zich kunnen voorbereiden, al dan niet met hulp van stichting School en Veiligheid, kan dat de overgang van alle betrokken partners ten goede komen.

De experts uit het LAT voorzien bij binnenkomst van de minderjarige terugkeerders in Nederland in een eerste screening op mogelijke traumatisering, hechting en mogelijke radicalisering en geven een advies aan de RvdK. De RvdK deelt het advies van de LAT-experts met het bestaande lokale casusoverleg radicalisering. De LAT coördinatoren zullen intensief samenwerken met de Gecertificeerde Instelling indien zij op dat moment een kinderschermingsmaatregel uitvoert.

---

¹⁰ Een ondertoezichtstelling al dan niet met een machtiging uithuisplaatsing (muhp) betekent dat een gecertificeerde instelling een gezinsvoogd levert (of jeugdbeschermer genoemd) die de ouders en het kind begeleidt. De ouders en het kind zijn verplicht om de aanwijzingen van de gezinsvoogd op te volgen. Ook kan de RvdK de rechter verzoeken om een voogdijmaatregel bij openstaand gezag. Indien deze maatregel dringend en onverwijld noodzakelijk is, kan er direct een voorlopige ondertoezichtstelling (vots) doorgaans met muhp of voorlopige voogdij (vovo) verzocht worden. Dit betekent dat de (gezins)voogd per direct het kind uit huis kan plaatsen wanneer het kind een acuut gevaar loopt. Een derde mogelijkheid die kan voortvloeien uit het raadsonderzoek en die de RvdK kan verzoeken aan de rechter is een gezagsbeëindigende maatregel. De ouders worden in geval van toewijzing niet geacht in staat te zijn om binnen aanvaardbare termijn de verantwoordelijkheid voor de verzorging en de opvoeding te dragen.

VIII. Stap 3: behandeling & monitoring

Bespreking op het casusoverleg

Nadat de minderjarige terugkeerders zijn gevestigd bij de pleegouders of netwerkgezin, begint het monitoren. Dit betekent dat het teruggekeerde gezin met regelmaat zal worden besproken in het casusoverleg radicalisering van gemeente, teneinde te bezien of hulpverlening voldoende is geborgd en veiligheidsrisico's voldoende worden gesignaleerd en eventueel op wordt geacteerd.

De rol van de gecertificeerde instelling

Bij de aanpak op maat is het in iedergeval van belang de gecertificeerde instelling uit te nodigen bij het casusoverleg. Zij zullen (gezins)voogd zijn van de minderjarige en daarom een belangrijke rol hebben bij de uitvoering van het plan van aanpak. Een belangrijk onderdeel waar de voogd ook over gaat is wanneer de kinderen terug mogen van hun pleeg- of netwerkgezin naar de ouder(s), wanneer de ouders uit voorlopige hechtenis of detentie komen. Voor vrouwelijke terugkeerders is inmiddels gebleken dat zij, gemiddeld genomen, om en nabij één jaar in detentie zitten. Het is daarom aan te raden dit soort kwesties al in het plan van aanpak te benoemen.

Ondersteuningsaanbod vanuit het LSE

Het LSE is gespecialiseerd in begeleiding, hulpverlening en advisering aan radicaliserende of geradicaliseerde individuen, burgers - waaronder familieleden - en professionals die geconfronteerd worden met radicalisering en (gewelddadig) extremisme. Het LSE ontvangt subsidie om – ook t.a.v. minderjarige terugkeerders – de volgende ondersteuning te bieden:

Consultatie en advies voor professionals: professionals die te maken krijgen met een teruggekeerde minderjarige en vragen hebben over de begeleiding van de minderjarige, dan wel vragen hebben over hoe bepaalde signalen te interpreteren zijn, dan wel zich zorgen maken over de ontwikkeling van de minderjarige kunnen voor consultatie en advies terecht bij het LSE.

Ondersteuning voor gezinnen die te maken hebben met een kind dat actief is geweest binnen een extremistisch netwerk / te maken heeft (gehad) met extremisme. Zowel voor families waarvan nog (klein)kinderen in strijdgebied zijn als voor (pleeg)gezinnen die minderjarige opvangen. Er wordt ondersteuning gegeven aan families in o.a. het herkennen van mogelijke radicalisering en het herkennen van trauma's en hoe daarop te reageren (bijvoorbeeld – hoe ga je om met agressief gedrag van kinderen / met verhalen over wat ze hebben meegemaakt, nachtmerries etc.), de omgang met uitgereisde familieleden dan wel familieleden in detentie en omgang met de media. Dit kan d.m.v. individuele ondersteuning of ondersteuning in groepsverband. Het LSE kan eveneens lokale professionals ondersteunen die de pleegouders begeleiden d.m.v. trajectadvisering.

Langlopende begeleiding vanuit Forsa voor personen die actief zijn geweest binnen extremistische netwerken. Afhankelijk van de leeftijd van de minderjarige terugkeerder kan lange termijn inzet in het begeleiden van de minderjarige wenselijk zijn. In die begeleiding kan aandacht worden besteed aan het verwerken van de ervaringen in strijdgebied, het opbouwen van een alternatief netwerk en aan het doorbreken van mogelijk zwart / wit denken / extremistisch gedachtegoed.

Bijlage 1

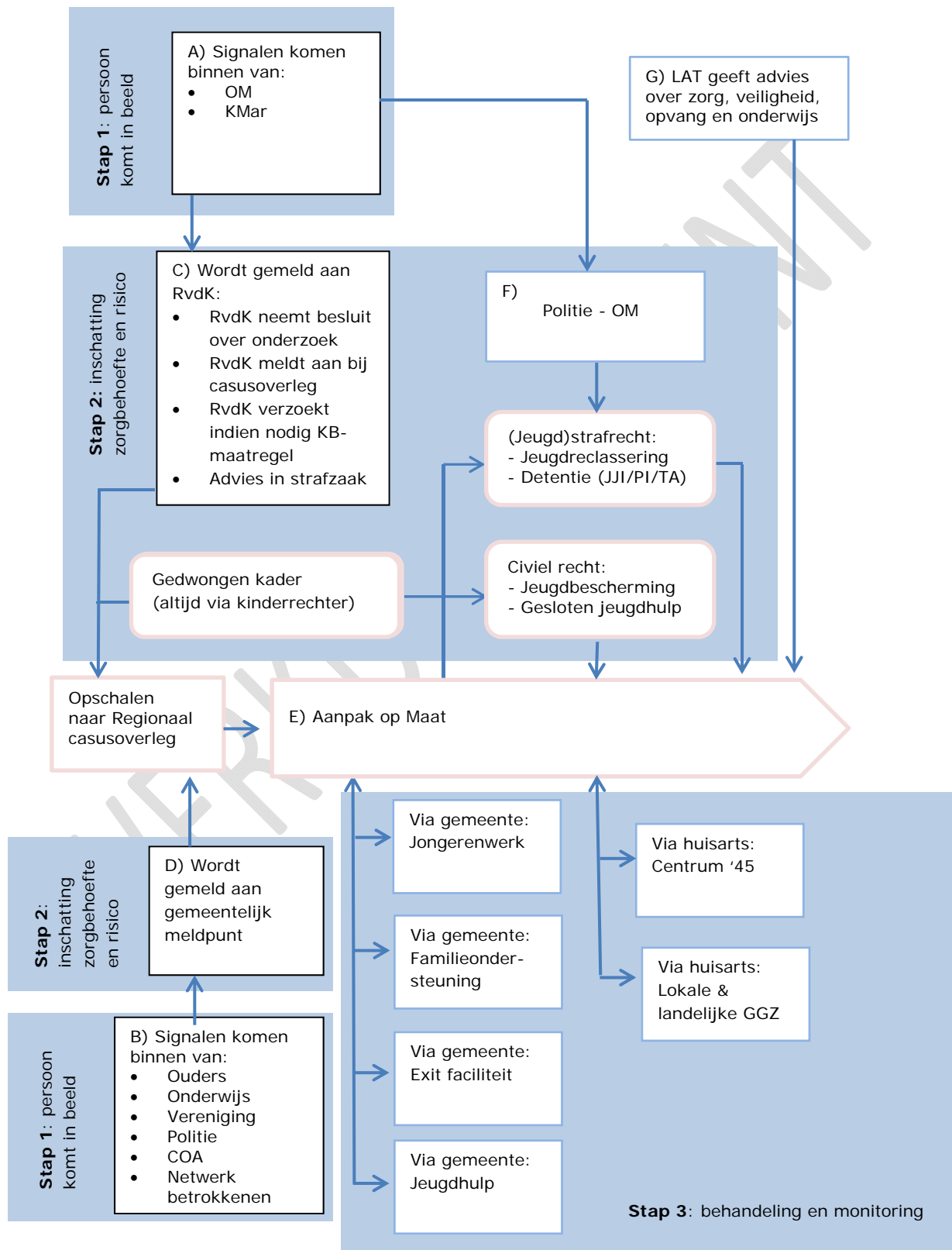
In bijlage 1 is een overzicht te vinden die inzichtelijk maakt welke lijnen er kunnen gaan lopen wanneer een minderjarige terugkeert. Zo begint het schema bij stap 1: in beeld komen. Dit is mogelijk via OM en politie (zie onder A) of via ouders/onderwijs etc. (zie onder B). Vervolgens is het belangrijk dat een dergelijk signaal terecht komt bij ofwel de RvdK (zie onder C) ofwel bij gemeente (zie onder D). Een dergelijk signaal wordt gewogen en komt vervolgens bij de casustafel terecht waar een aanpak op maat wordt gemaakt (zie onder E). Ook is het mogelijk dat wanneer het signaal bij OM terecht komt het OM besluit tot vervolging (zie onder F). Het idee is dat per casustafel wordt gekeken hoe de lijnen bij die specifieke casustafel lopen en hoe zij ter voorbereiding op de terugkeer van minderjarigen al zo goed mogelijk contact met elkaar hebben gelegd. Indien minderjarige terug gaat keren of is teruggekeerd, zal de RvdK een advies vragen aan het LAT (zie onder G). Het LAT zal de RvdK adviseren op het gebied van zorg, veiligheid, opvang en onderwijs. De RvdK brengt dit advies in het casuoverleg van gemeente in. Wanneer gemeente zich niet kan vinden in bevindingen en/of adviezen van expert(s) van het LAT, dan kan gemeente ten allen tijde zelf een second opinion verzoeken bij een andere onafhankelijk, deskundig expert.

Bijlage 2

In bijlage 2 is een overzicht gemaakt van het huidige aanbod aan organisaties die kunnen worden ingeroepen voor de aanpak op maat. Deze lijst is niet limitatief, op regionaal niveau zijn meer expertises, zorgaanbieders en mogelijkheden. De lijst is bedoeld als geheugensteuntje wat de mogelijkheden zijn om maatwerk te kunnen leveren op een minderjarige.

Bijlage 1: Overzicht van aanpak op maat (niet limitatief)

Bijlage 2: Overzicht van aanbod aan organisaties (niet limitatief)

Instantie	Naam	Doel organisatie
Onvrijwillige hulpverlening		
Jeugdreclassering	Regionale Gecertificeerd Instelling (GI)	Kerntaak: het begeleiden van jongeren die een strafbaar feit hebben gepleegd met als doel re-integratie in de maatschappij.
Gesloten jeugdhulp	Diversen	Kerntaak: intensieve jeugdhulp waarbij wordt behandeld in een gesloten omgeving. http://jeugdzorgplus.jeugdzorgnederland.nl/nl/aanbieders-jeugdzorgplus
jeugdbescherming	Stichting Nidos Regionale Gecertificeerde Instelling	Bij niet vast gestelde Nederlandse nationaliteit verleend Stichting Nidos een voogd ter begeleiding van de minderjarige
	Diverse Gecertificeerde Instellingen	Bij wel vast gestelde Nederlandse nationaliteit verleent de Gecertificeerde Instelling die verbonden is aan betreffende gemeente een (gezins)voogd ter begeleiding van de minderjarige
Reclassering (3RO)	Reclassering Nederland Leger des Heils Regionale verslavings- reclassering	Bij adolescentenstafrecht Bij elektronische controle
Penitentiële Inrichting	Diversen	Verblijf van kinderen bij moeders in detentie is in principe niet wenselijk. Alleen in gevallen waarin geen andere opvang mogelijk is en de kinderen erg jong zijn kan een uitzondering worden gemaakt. https://www.dji.nl/Organisatie/Organisatiestructuur/Sector-Gevangeniswezen/moeders-in-detentie.aspx
Justitiële Jeugd Inrichting (JJI)	Diversen	In de Justitiële Jeugdinrichtingen (JJI's) verblijven strafrechtelijke jongeren van 12 tot 23 jaar voor kort en lang verblijf. Deze jongeren zijn door hun gedrag in aanraking met justitie gekomen en door de (kinder)rechter in een JJI geplaatst.
Vrijwillige hulpverlening		
Familiesteunpunt	Het Familiesteunpunt Radicalisering	Het Familiesteunpunt Radicalisering ondersteunt families die te maken hebben met familieleden op het pad van radicalisering. Het Familiesteunpunt biedt informatie, advies en ondersteuning aan families in Nederland. Dit doet het Familiesteunpunt op verzoek van families en na verwijzing van gemeenten. http://familiesteunpunt.nl/
Exit-faciliteit	Exits	De Exit-faciliteit 'Exits' is sinds oktober 2015 ingericht. Exits is, net als het Familiesteunpunt, als een onafhankelijke organisatie ondergebracht bij de Stichting Fier Fryslân, die hiervoor subsidie ontvangt. Exits richt zich op geradicaliseerde personen waarbij er een opening is tot re-integratie in de samenleving buiten het jihadistische netwerk. Contact kan worden opgenomen via http://familiesteunpunt.nl/ .
Derdelijnsgezondheidszorg	Centrum '45	Stichting Centrum '45 is een landelijk centrum voor specialistische diagnostiek en behandeling van mensen met complexe

		<p>psychotraumaklachten. Gespecialiseerd op oorlogstrauma. Kennis en expertise rond psychotraumatologie wordt ontwikkeld door het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek en verspreid via onderwijs. https://www.centrum45.nl/</p>
Sociale Wijkteams	Diversen	In sociale wijkteams werken gemeente, zorg- en welzijnsorganisaties integraal samen om aan de zorgbehoefte te voorzien.
Overigen		
Centrum internationale kindontvoering	Centrum IKO	Het juridisch expertise Centrum IKO staat een ieder die te maken krijgt met (dreigende) internationale kindontvoering bij met advies, begeleiding, voorlichting en mediation. http://www.kinderontvoering.org
Stichting school en Veiligheid		Ondersteuning aan scholen bij het verzoek een kind in de klas op te nemen, hoe om te gaan met ouders van andere kinderen die vragen stellen of bezwaren hebben.

Afkortingenlijst

AIVD: Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst.

CJG: Centrum Jeugd en Gezin

COA: Centraal Orgaan opvang Asielzoekers

DT&V: Dienst Terugkeer en Vertrek

IND: Immigratie- en Naturalisatiedienst.

JJI: Justitiële Jeugd Inrichting

KB: Kinderbeschermingsmaatregel

NCTV: Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid.

OM: Openbaar Ministerie.

PI: Penitentiare Inrichting

SZW: Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Terugkeerder: een jihadganger met de Nederlandse nationaliteit of een verblijfsstatus in Nederland die is teruggekeerd naar Nederland of een ander land binnen Schengen óf een jihadist met een verblijfsstatus, een EU-nationaliteit of een verblijfsstatus in een andere EU-lidstaat in een Schengenland die is teruggekeerd naar Nederland.

RvdK: Raad voor de Kinderbescherming.

TA: Terrorisme Afdeling

Uitreiziger: een persoon met de Nederlandse nationaliteit of een Nederlandse verblijfsstatus, die met jihadistische intenties Nederland is uitgereisd om zich aan te sluiten bij een terroristische organisatie in een jihadistisch strijdgebied.